

Ervaringen met de recreatie in het Amsterdamse Bos *)

F. G. Breman

Afdeling Beplantingen, Amsterdam

Alvorens hier nader op in te gaan is het wellicht goed heel in het kort het ontstaan van dit recreatiegebied te memoreren. Op 28 november 1928 nam de gemeenteraad van Amsterdam het besluit om in de onmiddellijke omgeving van de stad een groot gebied te bestemmen voor recreatie.

Het gemeentebestuur was van mening, dat de afstand tussen de stad en de bestaande grotere recreatiemogelijkheden als het Gooi aan de ene kant en het strand aan de andere kant, te groot was voor de stedeling om die gedurende weekeinden en in de vakanties af te leggen. Deze afstand werd door de grote massa praktisch geheel met de fiets overbrugd en dit is in ons klimaat meestal een niet geringe opgave. Een commissie van deskundigen stel-

de een rapport samen, dat als programma van eisen gezien kan worden. Dit programma van eisen werd in een ontwerp verwerkt en met de uitvoering ervan werd in 1934 aangevangen.

Door de in 1929 en 1930 uitgebroken crisis geschiedde dit als werkverschaffingsobject. Thans is het gehele 900 ha grote gebied nagenoeg gereed en maken tienduizenden stedelingen er een dankbaar gebruik van. Het object is bekend genoeg en het lijkt mij overbodig om nader op het ontwerp in te gaan. Hoewel het programma van eisen werd opgesteld in een periode, waarin gegevens als vrije tijd (zesdaagse werkweek), krappe beurs en eenvoudige vervoersmogelijkheden, sterk afwijken van de gegevens die met een welvaartsperiode, waarin wij nu le-

*) Foto's: Dienst Publieke Werken, Amsterdam.

ven, samenhangen, kan gesteld worden dat, op enkele uitzonderingen na, het basisprogramma ook thans nog als modern kan worden betiteld. Enkele voorbeelden van concentratie van bezoek aantrekende objecten zoals een sportcomplex (met sportvelden en een manege), het projecteren van een kindervijver, restaurants, theehuis, camping en watersportaccommodatie, passen geheel in de huidige gedachtegang. Het opnemen van een openluchttheater, zo ver van de stad, is een misgreep geweest, die gezien de toenmalige opvattingen evenwel volkomen begrijpelijk is. In de dertiger jaren werden overal in den lande openluchttheaters aangelegd. De meeste ervan zijn alweer roemloos (en geuisloos) verdwenen.

De meest ingrijpende wijziging in het gebruik van het Amsterdamse Bos is wel gekomen door het autobezit. Hoewel van de aanvang af een autoweg, die in hoofdzaak in de rand van het gebied was geprojecteerd, ook het autobezit mogelijk maakt, is hiervoor op het ogenblik alle aandacht van het beheer nodig. De aanwezige parkeerterreinen zijn, of zullen worden, uitgebreid, terwijl nog een kleine uitbreiding van het autowegnet (ook weer langs de rand!) op het programma staat.

Het bezoek is in hoofdzaak in drie categorieën onder te brengen:

- a wandelaars
- b fietsers
- c automobilisten.

ad a De wandelaar, die met openbaar vervoer komt kan het gehele jaar door tot aan de hoofdingangen van het Bos komen en van daar uit het recreatiegebied betreden. Gedurende de zomermaanden van begin april tot eind september rijdt op zonen feestdagen een stadsbus de gehele roeibaan langs, waardoor de wandeling kan beginnen in het Bos.

ad b De fietser levert op het gebied van vervoer weinig problemen op. De bromfietser mag alleen op de autowegen komen. De rijwielpaden in het bos zijn alle bedoeld als toeristische rijwielpaden. Het berijden van bromfietsen wordt dan ook met kracht tegengegaan en het aantal bekeuringen, dat in het Bos wordt gemaakt, komt vrijwel geheel op rekening van bromfietzers.

ad c Zoals reeds opgemerkt, is er met het toenemen van het autobezit een vervoersmogelijkheid bijgekomen, die de grootste aandacht van het beheer vraagt. Er wordt naar gestreefd om aan de eisen die hieraan gepaard gaan zoveel mogelijk tegemoet te komen, zonder evenwel autoverkeer overal in het bos toe te laten.

Ontwikkeling van het gebruik van het Bos

Op het ogenblik kan het bos ongeveer 4500 auto's bergen. Op bestaande parkeerplaatsen (ook langs

de weg) en op grasterreinen die, langs de autoweg liggend, hiervoor aangewezen zijn. De vraag of hierbij geen grote schade aan de grasmatten ontstaat kan ontkennend worden beantwoord, aangezien de grote massa auto's toch alleen met mooi, droog weer komt opdagen. Door het vergroten van bestaande parkeergelegenheden en het aanleggen van nieuwe parkeerterreinen zal de parkeercapaciteit tot voor ongeveer 5500 auto's kunnen worden opgevoerd, maar dan is, met de huidige inzichten van het beheer, ook het maximum bereikt. Aangezien de gemiddelde bezetting van deze auto's bijna vier personen is, blijkt hoe belangrijk deze vervoersmogelijkheid is. Bovendien is de autobezoeker geneigd vlugger van het Bos gebruik te maken, doordat hij onafhankelijker is van het weer. Wandelaars en fietsers beraden zich wat meer over de kwaliteit van het te verwachten weertype. De tendens om grote familietenten per auto mee naar het bos te nemen, neemt steeds toe, hetgeen er ook alweer aan meewerkt, dat de automobilist door het meebrengen van "een huis" wat minder zorgelijk over het weer denkt dan de beide andere categorieën.

Deze auto + tenten cultus heeft bij enquêtes wel interessante gegevens opgeleverd. Gebleken is dat ongeveer 75% van deze categorie bezoekers bij zijn auto en/of tent blijft zitten, terwijl slechts 25% zich een wandeling veroorlooft. De lengte van zo'n wandeling is ongeveer 3 km. Om dit wandelen te stimuleren zijn thans vanuit de parkeerplaatsen wandelroutes uitgezet door middel van houten paaltjes met gekleurde koppen. Bij de aanvang van de wandelroute is de lengte van het circuit aangegeven, terwijl ook combinaties van wandelroutes mogelijk zijn.

Vanzelfsprekend zijn niet alle grasterreinen langs de autoroute voor auto's toegankelijk gesteld. Om het oprijden te voorkomen is langs de rand van het betreffende grasveld, voorzover dit aan de autoweg grenst, een afzetting geplaatst bestaande uit 40 cm hoge ijzeren paaltjes, gegoten in een betonvoet en 1.30 m uit elkaar, hetgeen meer dan voldoende is.

In het algemeen kan worden gesteld, dat vrijwel geen beschadiging door het publiek wordt aangericht en de zozeer gevreesde vervuiling valt mee. Mits voor voldoende papierbakken wordt gezorgd en deze ook regelmatig worden geleegd. Op zeer drukke dagen gebeurt dit zelfs twee maal per dag. De overige dagen al naar het noodzakelijk is. Het aanwezig zijn van objecten die de recreatie stimuleren wordt zeer gewaardeerd. Een kinderbadje is een van de grote trekpleisters.

Interessant voor het beheer is het om na te gaan waar de mensen vandaan komen, hoe vaak ze komen en hoe ze gekomen zijn. Dit is natuurlijk sterk afhankelijk van de plaats waar een dergelijke enquête gehouden wordt. In de omgeving van het kinderbad bleken de volgende cijfers hierover uitsluitsel te geven.

57% was per auto gekomen

5% was per bus (openbaar vervoer) gekomen

28% was per fiets gekomen

49% was per bromfiets gekomen

1% was wandelend van een van de ingangen gekomen.

Voorts bleek hier dat 80% van het bezoek uit Amsterdam (en Amstelveen) afkomstig was, terwijl de rest van verder afgelegen plaatsen (Haarlem, Leiden, Den Haag, Badhoevedorp, Aalsmeer, Uithoorn, Hillegom) bleek te komen.

De frequentie van het bezoek was als volgt in te delen.

0,3% kwam dagelijks

40 % kwam meer dan 15 keer per jaar

23,7% kwam 10-15 keer per jaar

25 % kwam 5-10 keer per jaar

11 % kwam een enkele keer

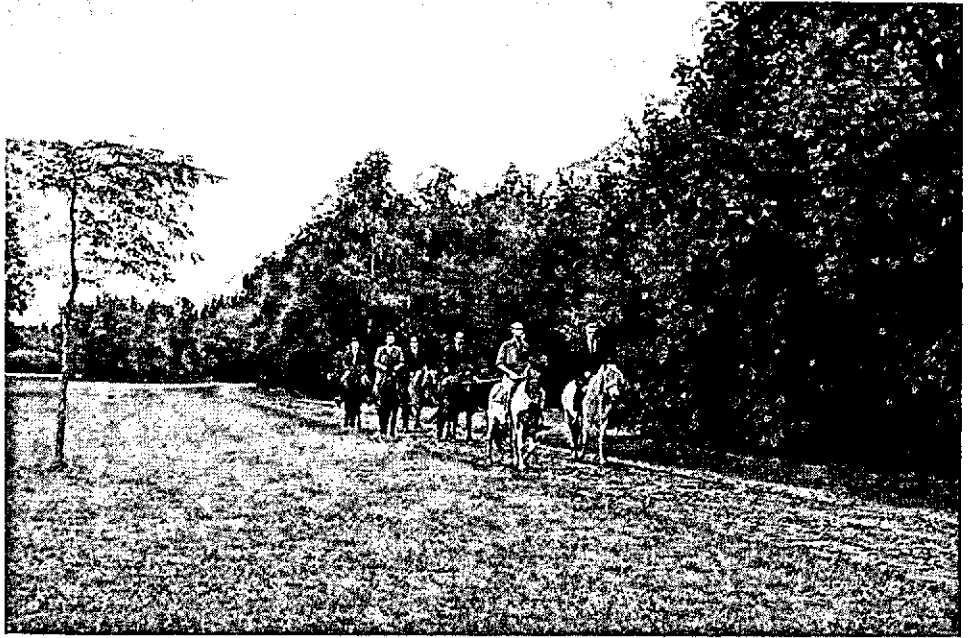
Het bezoek uit Amsterdam kwam min of meer gelijkmatig verdeeld uit heel Amsterdam ten zuiden van het IJ. Hoewel deze cijfers slechts lokale betekenis hebben is het voor het beheer toch belangrijk ze te kennen om hiernaar maatregelen voor te bereiden. Bijvoorbeeld de aanleg van een tweede kinderbad in de nabijheid van een der hoofdingangen. Daarmee wordt in de eerste plaats de loopafstand voor de wandelaar sterk verminderd en in de tweede plaats de schaarste aan parkeerplaatsen enigszins gespreid.

Veel samenwerking wordt gestimuleerd met verschillende verenigingen of stichtingen, die zich bezighouden op het gebied der natuurhistorie.

1 Met het *Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN)* zijn verschillende natuurpaden uitgezet,

waarbij de afdeling Beplantingen er voor zorgt dat bomen, heesters en kruiden van een eenvoudige naamgeving worden voorzien. Voor diegenen die wat meer van de hier aanwezige beplanting willen weten is een folder te koop, die door het IVN wordt verzorgd; terwijl tevens zowel door personeel in dienst van de afdeling Beplantingen, als door, de door het IVN opgeleide, natuurgidsen excursies worden geleid. Voorts is een natuurhistorisch museum aanwezig, waar tevens gelegenheid is om films te vertonen of lezingen te houden. In het museum is een verzameling opgezette dieren ondergebracht, terwijl kaartmateriaal en een aantal maquettes enige informatie over het ontstaan van het Amsterdamse Bos verschaffen. Een herbarium, dat steeds met het bloeiseizoen wisselt, wijst de bezoeker op die kruiden, die op het moment van het bezoek buiten bloeien. Het museum, dat in zijn huidige vorm thans ruim een jaar open is, wordt jaarlijks door ongeveer 30.000 mensen bezocht. De entree is er vrij, waarbij 's zaterdags en 's zondags door natuurgidsen van het IVN explicatie wordt gegeven, terwijl op andere dagen gezelschappen onder leiding van een der boswachters voorlichting krijgen.

2 *De Stichting Amsterdamse Schoolwerktuinen* organiseert in samenwerking met de Amsterdamse Natuurhistorische Raad en de afdeling Beplantingen schoolexcursies, met ongeveer 400 scholen, waarvan de 5e en 6e klassen, verschillende objecten, waaronder het Amsterdamse Bos, bezoeken. Deze schoolexcursies kunnen oplopen tot vijftien per week. Een van de belangrijkste trekpleisters voor deze excursies is het zgn. vogeleiland, dat alleen onder leiding

te bezichtigen is. Het is ongeveer 1 ha groot. Hierop zijn ongeveer 350 inheemse kruiden samengebracht.

3 De Stichting Vrienden van het Amsterdamse Bos organiseert talrijke excursies voor belangstellenden die onder leiding van een der boswachters, vooral op het gebied der vogelwereld, veel mensen trekken.

Het beheer streeft er naar om, met handhaving van de sfeer van het Bos, zoveel mogelijk recreatiemogelijkheden te bieden, waardoor een verrijking van het oorspronkelijk gestelde programma van eisen is ontstaan.

Zo werd zes jaar geleden een ponycentrum met IJslandse ponies geïntroduceerd, waar velen gebruik van maken. Ongeveer 50% der ponyruiters zijn volwassenen en 50% kinderen boven twaalf jaar. Naast de bestaande manege voldoet deze ponyrijschool aan de steeds toenemende behoefte aan het beoefenen van de paardensport. Rondom het Bos en vaak op vrij grote afstand er vandaan ontstaan maneges

die dan van de 16 km ruitersporen in het Bos gebruik maken. Behalve een deel van het Bos waar sport op door clubs gehuurde terreinen plaats vindt, wordt ook druk gevoetbald op zgn. vrije sportvelden.

Na enig experimenteren wordt thans sinds vijf jaar in het Bos gebruik gemaakt van verplaatsbare doelpalen. Het grote voordeel hiervan is, dat de grasvelden veel en veel minder gehavende plekken krijgen, omdat de voetballers bij het slechter worden van het doelgebied, zelf de doelpalen verzetten naar een stuk onbeschadigd stuk gras. Als zulks niet snel genoeg gebeurt, geschiedt dit door personeel van het Bos.

Het hier gehouden verhaal heeft geen enkele pretentie volledig te zijn en is veeleer te beschouwen als een losse notitie over ervaringen met de recreatie in het Amsterdamse Bos.